

Nicolae PRELIPCEANU

Tragediile omului cu Teatrul Habimah

Cele două spectacole pe care Teatrul Habimah din Tel Aviv le-a prezentat la sfârșitul lui aprilie pe scenele de la Bulandra au avut ceva comun, și anume viziunea tragică asupra vieții. Chiar dacă primul, **Oskar și Tanti Rosa** nu e decât povestea morții unui copil bolnav de leucemie, iar a doua, povestea unui război devastator, între „ei” și „noi”, deci cu o așa-zisă bătaie mai lungă, eu le-aș apropia tocmai printr-o capacitate extraordinară de a face palpabilă suferința omenească, fie că e individuală, provocată de o boală necruțătoare, fie de un război devastator pentru suflete și trupuri, pentru conștiințe și caractere.

Povestea micului Oskar care știe că va muri de leucemie într-un spital, așa cum o istorisește în romanul său un foarte jucat dramaturg francez al timpurilor noastre, Eric-Emmanuel Schmitt, ne poartă cu gândul asupra destinului omenesc, asupra vieții și morții. Ca să-și ocupe timpul puțin rămas până la moarte cu alte gânduri decât cele către aceasta, mătușa Rosa îl sfătuiește pe micul Oskar să-i scrie lui Dumnezeu și să-și trăiască fiecare oră ca un an din viață, astfel încât cele câteva săptămâni care i-au mai rămas să poată cunoaște și experimenta toate vârstele, care lui, altfel, nu-i vor mai fi date, o viață întreagă de om. Și încă unul longeviv, din moment ce, într-una dintre ultimele sale scrisori, Oskar crede că are 100 de ani și abia se mai poate mișca. Abilitatea romancierului-dramaturg este transpusă în această monodramă, monotragedie așa spune, regizată de Itzik Weingarten, cu decorurile și costumele Friedei Shoham, muzica de Eldad Lidor, lumini de Leir Alon. Toate acestea joacă roluri importante în spectacolul dus în spate timp de o oră și jumătate de marea actriță israeliană Lia König (plecată din România). Felul cum trece aceasta de la duioșie la disperare și la veselie, citind scrisorile copilului, după moartea sa, reînviindu-l astfel, poate constitui o lecție pentru orice actor tânăr. Ar trebui văzut DVD-ul, dacă nu spectacolul, așa cum văd fotbalistii meciurile adversarilor înregistrate. Scuzați-mi comparația, dar aceasta e lumea noastră, cea a tragediei micului Oskar și a încercării disperate a mătușii sale de a-i distra atenția de la destinul său nedrept. Cu o exemplară economie de mijloace, cu puțină mișcare și inflexiuni extraordinar de bine controlate ale vocii, Lia König îl învie, parcă, în ochii spectatorilor, pe cel care lipsește, monotragedia devenind, pe nesimțite, o piesă cu două personaje și apoi cu mai multe, căci reînvie pe scena, de altfel simplu organizată, și ultimii tovarăși de joacă și de viață ai micului condamnat la

moarte, nevinovat ca și ei. Spectacolul a smuls lacrimi spectatorilor, iar în final, marea actriță și-a amintit că aici a învățat tot ce știe, izbucnind și ea în lacrimi, desigur din alte motive decât spectatorii mai sensibili. Un spectacol emoționant și adânc, acest *Oskar și Tanti Rosa* după Eric-Emmanuel Schmitt.

Cel de-al doilea spectacol jucat de actorii de la naționalul israelian la Bulandra, de data asta la sala de la Izvor, *War/Război*, cu piesa dramaturgului suedez de azi, Lars Noren, a fost unul foarte clasic, dar având în centrul său o tragedie omenească extrem de profundă. Întunecată de tot viziunea dramaturgului suedez – la urma urmei, bezna sfâșiată de piesa sa este aceea care prezidează și ascunde în ea atâtea tragedii ale secolului XX, dar și, după cum se arată, ale celui următor.

Capul unei familii se întoarce orb din război, ochii i-au fost arși la ordinul unui ofițer dement – fapt ce ni se dezvăluie abia la sfârșitul poveștii. Aflată într-o cruntă sărăcie, familia sa s-a descurcat cum a putut: soția sa trăiește cu fratele celui întors, fata mai mare se prostituează, cea mică este infirmă de o mână, cu toatele, cu toții, dacă-l numărăm aici și pe unchiul devenit soț și tată adoptiv, își duc viața într-o mizerie extremă, în casa care le-a fost pe jumătate distrusă de bombardamente, căutându-și, cine știe cum, puțina hrană de fiecare zi. I se ascunde adevărul celui orb, dar acesta îl află, treptat, și se revoltă. Profunzimea tragediei atinge orizonturi de tragedie antică și shakespeariană. Absurditatea unui război pe care oamenii nu-l înțeleg, nici nu au cum s-o facă, toată această situație fără ieșire pentru ei, de care unii profită și se îmbogățesc, ne spune, parcă, și nouă, ceva. Regizorul Ilan Ronen a construit un spectacol în viziune realistă, chiar naturalistă, aș spune, cu ruinele și mizeria fizică și morală a personajelor la vedere, ca o sugestie de obsesie pentru spectator. Tatăl orb se revoltă că nu i se mai dă locul pe care-l avea înainte, abia târziu de tot dându-și seama că a conviețuit în aceeași locuință mizeră cu concubinul soției sale, însuși fratele său. Rolul i se potrivește lui Rami Heuberger, care este, pe rând, revoltat și învins, abulic și plin de mânie, amintindu-i pe eroii antici. Fratele său este un personaj șovăitor, la un moment dat chiar încearcă să-l ucidă pe adevăratul cap al familiei, dar nu are putere. Igal Sadeh face un rol bun, dar fără strălucire. Osnat Fishman, în rolul mamei, Hila Feldman în rolul fiicei prostituate și Ania Buckstein, fiica cea mică, își găsesc tonul just, ultima având chiar momente de virtuozitate. Decorurile și costumele au fost semnate de Frida Klapholz-Avrahami. Spectacolul a fost unul în măsură să convingă un public exigent, chiar dacă un om de teatru poate gândi o altă regie, alte registre pentru a spune aceeași poveste tragică despre om.

Întâlnirea cu câțiva dintre actorii importanți din Israel a adus publicului bucureștean un mod de a face teatru, un mod artistic de a se identifica, în fond, cu întreaga suferință a omenirii, dar și o tehnică a stăpânirii emoției demnă de a fi urmărită de noi și studiată de profesioniști.